Стаття надійшла до редакції 15.01.2019

Перевірено на плагіат 30.01.2019 р.

унікальність – 96.75 %

<https://doi.org/10.17721/StudLing2019.14.7-18>

УДК 81'373.421'367.623=124'01:82-1(37)

СИНЕСТЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛАТИНСЬКИХ ДОТИКОВИХ ПРИКМЕТНИКІВ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ВЕРГІЛІЯ, ГОРАЦІЯ, ОВІДІЯ)

Соломія Андріївна Антонюк-Кириченко (м. Львів, Україна)

antonyuk.solomiya@gmail.com

к.філол.н., викладач

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

Емпірійним латинським прикметникам, у тому числі й тактильним, притаманна здатність до синестезії, яка є різновидом семантичного синкретизму. Синестетичними називаємо дотикові номінації, які, крім тактильного відчуття, у певному контексті викликають ще й додаткове, невластиве цій сфері відчуття. Тактильні лексеми у самій семантиці яких лежить синкретичне поєднання декількох сенсорних характеристик вважаємо також синестетичними. В основі переходу первісно тактильних прикметників лежить явище синестезії як у вузькому, так і в широкому її розумінні: було зафіксовано випадки переходу дотикових лексем унаслідок явища синестезії до інших сфер сенсорної, зокрема аудіальної, зорової, густативної та ольфакторної, так і несенсорної лексики (психічна сфера), служачи для позначення рис характеру, вдачі людей, рідше тварин, а також для змалювання почуттів, особливо любові. Синестетичні перенесення значень прикметників не є односпрямованими, однак вони здійснюються в одному напрямку частіше, ніж в іншому. Латинським же сенсорним ад'єктивам характерні односторонні синестетичні переходи від ЛСП дотику до інших сфер. Односпрямованість синестетичних зв'язків тактильних ад'єктивів пов'язана з природою зорових, слухових та нюхових відчуттів. Вони, на відміну від тактильних та густативних відчуттів, що належать до менш організованих, нижчих рівнів пізнання, не потребують безпосереднього контакту з предметом.

Вживання тактильних прикметників на позначення відчуттів інших полів

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© Антонюк-Кириченко С. А. [Антонюк-Кириченко С. А.], antonyuk.solomiya@gmail.com
Синестетичні особливості латинських прикметників (на матеріалі творів Вергілія, Горация, Овідія) [Синестетические особенности латинских осязательных прилагательных (на материале произведений Вергилия, Горация, Овидия)] (Українською / На укр. яз)

зумовлене певним дефіцитом зображальних засобів у тому чи іншому полі, для ліквідації якого й виникає потреба в синестетичному переносі значень.

Синестетичні переноси значень дотикових прикметників виникали не лише як наслідок економії мовних засобів, але й з метою збагатити структурно-семантичні ресурси мови і були потужним знаряддям збільшення функціональної гнучкості словника латинської мови.

Ключові слова: синестезія, лексико-семантичне поле, тактильні прикметники.

SYNAESTHETIC PECULIARITIES OF LATIN ADJECTIVES DENOTING TOUCH PERCEPTION (ON THE MATERIAL OF THE TEXTS OF VERGIL, HORACE, OVID)

Solomiya A. Antonyuk-Kyrychenko (Lviv, Ukraine)

antonyuk.solomiya@gmail.com

PhD., lecturer

Danylo Halytsky Lviv National Medical University

The empirical Latin adjectives, including tactile ones, have the capacity for synesthesia. Synesthetic nature have tactile nominations, which, in addition to tactile sensation, in a certain context, get an additional, peculiar to this sphere sensation. Tactile adjectives in the very semantics of which is a syncretic combination of several sensory characteristics are also considered synesthetic. The basis of the transition of tactile adjectives is the phenomenon of synesthesia, both in the narrow and a broad sense: there were recorded cases of transition of tactile lexemes due to the phenomenon of synesthesia to other areas of the sensory sphere, in particular, to the auditory, visual, gustatory, and non-sensory vocabulary (mental sphere), serving to denote the character traits of people and rarely of animals, as well for the depiction of the feelings, especially love.

Synesthetic transpositions of the meanings of adjectives are not unidirectional, but they are accomplished in one direction more often than in another. Latin sensory adjectives are characterized by unilateral synesthetic transitions from lexical and semantic field of touch to other spheres. The unidirectionality of the synesthetic connections of tactile adjectives is related to the nature of the visual, auditory, gustatory and olfactory sensations. Unlike tactile and gustatory sensations which belong to less organized, lower cognition levels, they do not require direct contact with the subject.

Actual Problems of Linguistics [Aktual'ni problemy movoznavstva]

© Antonyuk-Kyrychenko S. A. [Antonyuk-Kirichenko S. A.], antonyuk.solomiya@gmail.com
Synaesthetic Peculiarities of Latin Adjectives Denoting Touch Perception (on the Material of the Texts of Vergil, Horace, Ovid) [Sinestetichni osoblivosti latynskikh dotikovih prikmetnikov (na materiali tvoriv Vergiliya, Goraciya, Ovidiya)] (in Ukrainian)

The use of tactile adjectives to signify the sensations of other fields is caused by a certain deficiency of expressive means in a particular field; the need for synaesthetic transfer of meanings emerges for the liquidation of this deficiency.

Synaesthetic transpositions of the meanings of the adjectives denoting touch perception arose not only as a consequence of the economy of lingual means, but also in order to enrich the structural and semantic resources of the language and were a powerful tool for increasing of the functional flexibility of the Latin vocabulary.

Key words: *synaesthesia, lexical and semantic semantic field, tactile adjectives.*

СИНЕСТЕТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ЛАТИНСКИХ ОСЯЗАТЕЛЬНЫХ ПРИЛАГАТЕЛЬНЫХ (НА МАТЕРИАЛЕ ПРОИЗВЕДЕНИЙ ВЕРГИЛИЯ, ГОРАЦИЯ, ОВИДИЯ)

Соломия Андреевна Антонюк-Кириченко (г. Львов, Украина)

antonyuk.solomiya@gmail.com

к.филол.н., преподаватель

Львовский национальный медицинский университет имени Данила Галицкого

Эмпирическим латинским прилагательным, в том числе и осязательным, присуща способность к синестезии. Синестетическими называем осязательные номинации, которые, кроме осязательного ощущения, в определенном контексте вызывают еще и дополнительное, несвойственное этой сфере ощущения. Осязательные лексемы в самой семантике которых лежит синкретическое сочетание нескольких сенсорных характеристик, считаем также синестетическими. В основе перехода первоначально тактильных прилагательных лежит явление синестезии как в узком, так и в широком ее понимании: были зафиксированы случаи перехода осязательных лексем вследствие явления синестезии к другим сферам сенсорной, в частности аудиальной, визуальной, вкусовой и обонятельной, так и несенсорной лексики (психическая сфера), служа для обозначения черт характера людей, реже животных, а также для описания чувств, особенно любви. Синестетические переносы значений прилагательных не являются однонаправленными, однако они осуществляются в одном направлении чаще, чем в другом. Для латинских же сенсорных аффективов характерны односторонние синестетические переходы от ЛСП осязания к другим сферам. Однонаправленность синестетических связей осязательных аффективов связана с природой зрительных, слуховых и обонятельных ощущений. Они, в отличие от

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© Антонюк-Кириченко С. А. [Антонюк-Кириченко С. А.], antonyuk.solomiya@gmail.com
Синестетичні особливості латинських прикметників (на матеріалі творів Вергілія, Горация, Овідія) [Синестетические особенности латинских осязательных прилагательных (на материале произведений Вергилия, Горация, Овидия)] (Українською / На укр. яз)

осязательных и вкусовых ощущений, относящихся к менее организованным, нижним уровням познания, не нуждаются в непосредственном контакте с предметом. Применение тактильных прилагательных для обозначения других ощущений обусловлено определенным дефицитом изобразительных средств в том или ином поле, для ликвидации которого и возникает потребность в синестетическом переносе значений.

Синестетические переносы значений осязательных прилагательных возникали не только как следствие экономии языковых средств, но и с целью обогащения структурно-семантических ресурсов языка, и выступали мощным орудием увеличения функциональной гибкости словаря латинского языка.

Ключевые слова: синестезия, лексико-семантическое поле, осязательные прилагательные.

Структурні елементи лексичного складу мови, який зазнає постійних змін та оновлень, найвиразніше проявляються в мікросистемі багатозначних слів із наявними в ній окремими ЛСВ значень та синтагматичними зв'язками з іншими елементами лексичної системи. Як показало дослідження, емпірійним прикметникам, у тому числі й тактильним, притаманна здатність до **синестезії**, яка є різновидом семантичного синкретизму, наприклад, *molles modi citharae* (ніжні ритми кіфари) можна передати за допомогою формули дотик→слух. Термін **синестезія** (від грец. συναίσθησις) означає спільне, одночасне відчуття [Селіванова 2010, 647].

Відсутність окремих досліджень синестетичних особливостей латинських дотикових ад'єктивів зумовила **актуальність** проведення нашого дослідження та висвітлення отриманих результатів у даній статті.

Об'єктом аналізу стали тактильні прикметники, виявлені у творах Вергілія, Овідія та Горация.

Предметом дослідження є синестетичні особливості тактильних ад'єктивів як елементів ЛСП дотику.

Мета статті – аналіз синестетичних особливостей латинських дотикових прикметників – обумовила постановку таких **завдань**: визначити роль синестезії у встановленні дотиковими прикметниками зв'язків з іншими складовими лексичної системи латинської мови; виявити, проаналізувати та наочно продемонструвати джерелом поповнення яких груп найчастіше виступають тактильні прикметники

Actual Problems of Linguistics [Aktual'ni problemy movoznavstva]

© Antonyuk-Kyrychenko S. A. [Antonyuk-Kirichenko S. A.], antonyuk.solomiya@gmail.com
 Synaesthetic Peculiarities of Latin Adjectives Denoting Touch Perception (on the Material of the Texts of Vergil, Horace, Ovid) [Sinestetichni osoblivosti latinskih dotikovih prikmetnikov (na materiali tvoriv Vergiliya, Goraciya, Ovidiya)] (in Ukrainian)

внаслідок синестетичної взаємодії їхніх значень.

Наукова новизна статті полягає в тому, що в ній уперше на матеріалі латинської мови проведено окремий аналіз синестетичних особливостей тактильних прикметників.

Багатоаспектне явище синестезії отримало своє вихідне визначення передусім у психофізіології, де синестезію зазвичай трактують як явище, що полягає у виникненні, під впливом подразнення одного аналізатора, відчуття, характерного для іншого аналізатора [Sdorow 2002, 83].

Використання терміна «синестезія» у психофізіології і в мовознавстві спричинило певні дискусії щодо співвіднесення реальної та мовної синестезії. Деякі науковці категорично заперечували її право існувати в літературі [Engstrom 1946, 1–3], тимчасом як інші вчені визнали її повноправним мовним феноменом [Мелько 2010, 4; Селіванова 2010, 118].

Синестетичними ми називаємо дотикові номінації, які, крім тактильного відчуття, у певному контексті викликають ще й додаткове, невластиве цій сфері відчуття, наприклад смаку (*mitis Bacchus* – м'яке вино).

Найбільш чіткий і досі актуальний перелік підходів до розуміння явища синестезії розробила А. А. Капанова: «Немає сумніву, що про синестезію у «чистому» вигляді, за якої перенесення значення здійснюється з однієї сфери відчуття до іншої, можна говорити лише тоді, коли обидва компоненти синестетичного словосполучення позначають різні сфери відчуттів» [Капанова 1984, 67], що впливає із семантики давньогрецького терміна *συναίσθησις* [Butler, Purves 2014, 1]. У латинській мові для деяких дотикових прикметників властиве перенесення їхньої ознаки не лише в інші фізичні сфери, але й у психічну. Вузьке розуміння явища мовної синестезії, як зауважує дослідниця густативної лексики латинської мови Н. О. Тимейчук, не дає змоги охопити всієї множини густативних номінацій, адже в межах певного контексту можливими є смакові ЛСВ не лише лексем, які позначають чуттєву сферу, а й номінацій несенсорних ЛСГ [Тимейчук 2007, 50–51]. Тому вважаємо за доцільне розглядати тактильні ад'єктиви в аспекті синестезії в ширшому розумінні поняття, що передбачає перехід значення із фізичної сфери у психічну,

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© Антонюк-Кириченко С. А. [Антонюк-Кириченко С. А.], antonyuk.solomiya@gmail.com
Синестетичні особливості латинських дотикових прикметників (на матеріалі творів Вергілія, Горация, Овідія) [Синестетические особенности латинских осязательных прилагательных (на материале произведений Вергилия, Горация, Овидия)] (Українською / На укр. яз)

наприклад *mollis amor* (ніжна любов).

Грунтовні спостереження дослідників показують, що хоча синестетичні перенесення не є односпрямованими, однак вони здійснюються в одному напрямку частіше, ніж в іншому [цит. за: Метафора в мові 1988, 18]. На основі сказаного, робимо висновок про закономірний характер досліджуваних перенесень. Підтвердженням цього, можна вважати спостереження О. О. Тараненка [цит. за: Українська мова 2004, 583–584]: синестезія найчастіше ґрунтується на відчуттях дотику, а найрідше – нюху; основними ж напрямками її розвитку є сфери слуху та зору. Доказовими також вважаємо висновки С. Ульманна, який, простеживши сліди синестезії в літературних пам'ятках ще III тисячоліття до н. е. [Ульманн 1970, 279–280], зазначив, що для поезії французьких, англійських та американських письменників XIX ст. характерні переходи від менш тонких (смак, дотик) до більш тонких (зір, слух, запах) відчуттів, а не навпаки; найчастішою ж вихідною сферою, за словами дослідника, є тактильна сфера, а кінцевим пунктом – слухова. Подібне помічено і в латинській мові, де тактильні прикметники переважно служать джерелом синестетичних переходів до всіх інших груп сенсорної лексики.

Наприклад, дотикові прикметники мікрополя “термічності” у досліджуваних поемах здатні зазнавати синестетичного переходу із ЛСП тактильної сфери до аудіальної (**дотик**→**слух**). Наведемо уривок з останньої книги поеми «Енеїда», у якій головний герой Еней каже до ворога: *Non me tua feruida terrent // dicta; [Verg. A. XII. 894–895] – Мене не лякають твої гарячі слова.*

Прикладами синестетичних переходів значень тактильних прикметників до ЛСП ад'єктивів аудіальної сфери є також наявні в поезії Овідія та Горация випадки переносного вживання прикметника *tener* (ЛСВ 1 “ніжний”) на позначення *versus, carmen, modus, balatus, verbum*, наприклад, у «Метаморфозах» про голос тварини, яку чаклунка занурила у воду, читаємо: *Et tener auditur medio balatus aeno. [Ov. M. VII. 319] – І зсередини казана чути ніжне мекання*; і словосполучення на взірць *mollia carmina* – *хтєві пісні* [Ov. Tr. II.349; II. 239], *mollia verba* – *лагідні слова* [Ov. Am. I.12.22; III.6.14; VI.1.20; Hor. Epod. V.83], *molles modi citharae* – *ніжні ритми кіфари* [Hor. C. II.12.3], у яких прикметник *mollis* (ЛСВ1

“м’який”) вжито в переносному значенні «хтивий, лагідний, ніжний».

У творах Горация та Овідія зафіксовано приклади синестетичного переходу до аудіальної сфери ад’єктива *durus* (ЛСВ 1 “твердий”). Овідій про таблиці, на яких написано послання любовного змісту, пише: ... *quas aliquis duro cognitor ore legat*; [Ov. Amor. I. 12. 24] – ... які читатиме якийсь адвокат із грубою мовою. Та про хорошу людину, яка не боїться висловити своє критичне ставлення, у Горация читаємо: *Vir bonus et prudens uersus reprehendet inertis, // culpabit duros*; [Hor. Ars p. 445–446]. – Хороший та знаючий муж засуджує бездарні вірші, і засуджує грубі (для слуху).

У поемі ж Вергілія первісно дотиковий прикметник *fragosus* (ЛСВ1 “крихкий”) є означенням шуму потоку: *Medioque fragosus // dat sonitum saxs et torto uertice torrens*. [Verg. A. 566–567] Посеред гір по звивистій вершині видає звук шумний потік.

Тактильні прикметники у поемах золотої епохи латинської мови, шляхом синестезії, могли поповнювати склад густативної лексики (дотик→смак), як наприклад: ...*quantum // et liquida et durum Bacchi domitura saporem*. [Verg. G. IV. 100–102] – ... наскільки рідкі [меду] є пом’якшенням терпкого смаку Бакха (вина). В Овідія про жерця, який здійснював обряд жертвоприношення під час моровиці, читаємо: ... *et fundit durum inter cornua uinum*; [Ov. M. VII. 594] – ... і узливає міцне вино між рогами;

У поемі «Георгіки» Вергілія зафіксовано приклад уживання прикметника *mitis* (ЛСВ 1 “м’який”) на позначення м’якого смаку вина: ...*cui tu lacte fauos et miti dilue Baccho*; [Verg. G. I. 344] – ... для якої ти узливай соти із молоком та м’яким вином.

Або ж прикметник *tener* (ЛСВ 1 “ніжний”) внаслідок синестетичного переносу значення зі сфери дотику до сфери смаку може позначати смакову характеристику курячого м’яса, що вдалося зафіксувати в «Сатирах» Горация: ... *doctus eris vivam musto mersare Falerno*; // *hoc teneram faciet*. [Hor. Sat. 19–20] – ... будеш знати, щоб живу [курку] занурити у молоде фалернське вино, воно зробить її м’якою.

Оскільки твердість м’яса можна відчутти як на дотик, так і на смак, погоджуємося із зауваженням дослідниці латинської густативної лексики

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© Антонюк-Кириченко С. А. [Антонюк-Кириченко С. А.], antonyuk.solomiya@gmail.com
Синестетичні особливості латинських дотикових прикметників (на матеріалі творів Вергілія, Горация, Овідія) [Синестетические особенности латинских осязательных прилагательных (на материале произведений Вергилия, Горация, Овидия)] (Українською / На укр. яз)

Н. О. Тимейчук [Тимейчук 2007, 50], згідно з твердженням якої синестетичними можна також назвати тактильні лексеми, у самій семантиці яких лежить синкретизм декількох сенсорних характеристик.

Прикладом синестетичного переносу значення до візуальної сфери (**дотик**→**зір**) є дотикова лексема *mollis* (ЛСВ1 “м’який”), яку Овідій вживає на позначення ходи звабливих дівчат: ... *rusticus alter motus, concessio mollior alter erit*. [Ov. Ars am. III.305–306] – ... один рух є грубим, інший є розніженим від дозволеного. А в «Еподах» Вергілія досліджуваний ад’єктив набуває позитивно-забарвленого візуального значення «пологий», що видно в такому прикладі: ... *colles // incipiunt mollique iugum demittere cliuo*; [Verg. Ecl. IX. 7–8] – ... нагорби починають спускатися пологим спуском.

Виявлено також, що прикметник *tener* (ЛСВ1 “ніжний”) внаслідок явища синестезії міг переходити до трьох ЛСП сенсорної лексики («зір», «слух» та «смак»), найчастіше ж до ЛСП прикметників зору. В одному із віршів, присвячених римському богові Фавну, читаємо: ... *tener pleno cadit haedus anno*; [Hor. C. III. 18. 5] – ... із закінченням роком падає ніжне козеня.

Зафіксований приклад уживання Вергілієм у поемі “Георгіки” на позначення неприємного запаху тактильного прикметника *gravis* (ЛСВ1 “важкий”) дає можливість говорити про синестетичний перенос значення первісно тактильної лексеми до ЛСП ольфакторної лексики (**дотик**→**запах**). Так, Вергілій Меценатові про небезпечні місцевості пише: ... *altae neu crede paludi, // aut ubi odor caeni gravis*; [Verg. Georg. IV. 48–49] – ... не довіряй глибокому болоту, або де неприємний запах нечистот;

Наведені вище приклади дають можливість ще раз пересвідчитись, що в поезії періоду становлення імперії перехрещуються декілька мікросистем емпірійної сфери, зокрема тактильної, візуальної, густативної, аудіальної та ольфакторної.

Внаслідок явища синестезії в широкому її розумінні, тактильні прикметники, у класичний період, активно поповнювали ЛСП несенсорних номінацій (**дотик**→**несенсорна сфера**). Таку здатність ад’єктивів, на нашу думку, можна пояснити, виходячи насамперед із

системної організації мови, яка, як зауважує Е. Бенвеніст [Бенвеніст 1974, 25], функціонує за правилом коду, [який полягає в тому, що] мовець, за допомогою дуже невеликої кількості основних елементів може передати безконечну кількість різноманітних висловлювань, кожне з яких може розпізнати співрозмовник, оскільки він володіє тією ж системою. Доказом цього є часте переносне вживання в поетичних текстах, особливо Вергілія прикметників мікрополя термічності на позначення рис характеру та вдачі людей і рідше тварин. Так, ад'єктиви *fervidus* та *ardens*, із переносним значенням «гарячий, запальний, палкий», є постійними епітетами до більшості імен воїнів у поемі «Енеїда»: *Aeneas, Pandarus, Euryalus, Tyrrhinus, Turnus, Messapus, Entellus, Laocoon, Turnus, Volcens*: *Aeneas ... fervidus instat*. [Verg. A. X. 787–788] – *Гарячий (палкий) Еней ... наступає*. Гораций же про супровід богині Венери пише: *O Venus ... // Fervidus tecum puer et solutus // Gratiae zonis properentque Nymphae*; [Hor. C. I. 30. 1–6] – *О Венеро, ... Хай поспішають з тобою палкий юнак і Грації-німфи із попуценими поясами*. А в Овідія про воїна Акмона читаємо: *At Acmon // fervidus ingenio, ... cladibus asper, ... dixit*; [Ov. M. XIV. 484–487] – *І Акмон із гарячою вдачею, розгніваний невдачами ... сказав*.

У поетичній спадщині Овідія прикметник *mitis* внаслідок синестетичного переносу значення із тактильної до несенсорної сфери виступає постійним означенням м'якосердечності, поблажливості й ласки небожителів, правителів, друзів Овідія та навіть народів, серед яких він жив. Наприклад, про богиню Люціну Овідій пише: *Constitit ad ramos mitis Lucina dolentes...* [Ov. M. X. 510] – *Поблажлива Люціна підійшла до страждених гілок...*

Ознакою поетичної мови досліджуваних письменників, зокрема Овідія, є також переносне вживання аналізованої лексики на позначення ніжності почуттів, а саме кохання. Такий перенос значення логічно супроводжувався синестетичним переходом ад'єктива *mollis* із фізичної сфери в психічну (синестезія в ширшому розумінні). Так, у ліричній спадщині Овідія, знаходимо приклади, де дотикова лексема *mollis*, виступає постійним епітетом не лише почуття кохання (*mollis amor* – *ніжне кохання*), а й самого бога кохання Амура (*Amor*), його влади (*regna*) і таборів (*castra*), а також богині краси та кохання Венери, ніжності якої

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© Антонюк-Кириченко С. А. [Антонюк-Кириченко С. А.], antonyuk.solomiya@gmail.com
Синестетичні особливості латинських дотикових прикметників (на матеріалі творів Вергілія, Горация, Овідія) [Синестетические особенности латинских осязательных прилагательных (на материале произведений Вергилия, Горация, Овидия)] (Українською / На укр. яз)

немає рівних. У поемі «Мистецтво кохання» читаємо: *Dulcibus est verbis mollis alendus amor.* [Ov. *Ars am.* II. 152] – Ніжна любов живиться солодкими словами.

Автори часто вживають прикметник *mollis* у переносному значенні на позначення рис характеру та вдачі людини. В одному з листів героїнь, що адресований Геркулесові, Овідій пише: ... *ne pigeat molli succubuisse viro!* [Ov. *Her.* IX. 74] – ... щоб не було соромно за те, що підкорився розніженому мужу!

Уміння авторів підмічати здатність латинських дотикових прикметників до синестезії свідчить про особливий талант поетів золотого віку.

Результати проведеного дослідження засвідчили, що тактильні прикметники внаслідок явища синестезії здатні поповнювати інші сенсорні та несенсорні сфери. При цьому цікавим виявляється той факт, що тактильні прикметники, здатні до синестезії, можуть поповнювати інші ЛСП сенсорної і несенсорної сфери як одним ЛСВ свого значення (наприклад, *torridus*, *operosus*), так і входити в нові ЛСП різними варіантами свого значення (наприклад тактильні прикметники *mitis*, *mollis*, *tener* та ін. поповнюють ЛСП прикметників зору, слуху та смаку, а також ЛСП несенсорної сфери лексики).

Синестетичні переходи тактильних ад'єктивів у класичний період були щедрим джерелом поповнення складу ЛСП перцептивних ад'єктивів, а також лексичної системи латинської мови загалом. Оскільки поезія є мовним мистецтвом, то зроблений висновок є беззаперечним підтвердженням зауваження Б. М. Галєєва, суть якого полягає в тому, що саме мистецтво було тією основною сферою соціальної практики, де культивували синестезію та де вона функціонувала [Галєєв 1999].

Спираючись на те, що латинським тактильним лексемам притаманні певні особливості в транспозиції значень сенсорних якостей, робимо висновок, що вживання тактильних прикметників на позначення інших сенсорних відчуттів є зовсім не випадковим, а зумовлене певним дефіцитом зображальних засобів [Stanford 1972, 58] у тому чи іншому ЛСП, для ліквідації якого й виникає потреба в синестетичному переносі значень.

Actual Problems of Linguistics [Aktual'ni problemy movoznavstva]

© Antonyuk-Kyrychenko S. A. [Antonyuk-Kirichenko S. A.], antonyuk.solomiya@gmail.com

Synaesthetic Peculiarities of Latin Adjectives Denoting Touch Perception (on the Material of the Texts of Vergil, Horace, Ovid) [Sinestetichni osoblivosti latynskih dotikovih prikmetnikov (na materialy tvoriv Vergiliya, Goraciya, Ovidiya)] (in Ukrainian)

Припускаємо, що синестетичні переноси значень дотикових прикметників виникали не лише як наслідок економії мовних засобів, а й з метою збагатити структурно-семантичні ресурси мови, і були потужним знаряддям збільшення функціональної гнучкості словника латинської мови.

Здатність дотикових прикметників у результаті синестетичних переносів значення поповнювати склад як ЛСП сенсорних, так і несенсорних прикметників, дає їм можливість брати участь у моделюванні тактильної і нетактильної мовних картин світу.

Відсутність окремого дослідження синестезії латинських емпірійних прикметників загалом відкриває перспективи для їхнього подальшого опрацювання.

Література:

1. Бенвенист, Э. *Общая лингвистика* (Москва, Прогресс, 1974), 446.
2. Галеев Б. М. «Что такое синестезия: мифы и реальность.» *Leonardo Electronic Almanac* 7, № 6 (1999), http://synesthesia.prometheus.kai.ru/mif_r.htm (дата обращения 10.11.2019).
3. Капанова, А. А. «Синестетическое использование имен прилагательных в современном французском языке.» (Дис. канд. филол. наук, Москва, 1984), 188.
4. Мелько, Х. Б. «Типологія засобів відображення синестетичних уявлень людини в постмодерністському художньому дискурсі (на матеріалі англійської та української мов).» Автореф. дис. канд. філол. наук (Київ, 2010).
5. *Метафора в языке и тексте*, В. Г. Гак, Е. М. Вольф, В. Н. Телия и др. (Москва, Наука, 1988), 176.
6. Селіванова, О. О. *Лінгвістична енциклопедія* (Полтава, Довкілля-К, 2010), 844.
7. Тимейчук, Н. О. «Прикметники смаку у творах Плавта, Горація та Петронія (лексико-семантичний аспект).» (Дис. канд. філол. наук, Львів, 2007), 215.
8. *Українська мова: енциклопедія*, В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк та ін., 2-ге вид., випр. і доп. (Київ, Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004), 824.
9. Ульманн, С. «Семантические универсалии.», пер. с англ. Л. Н. Иорданской. *Новое в лингвистике* (Москва, Прогресс, 1970): 250–299.
10. Butler, Sh., Purves, A. *Synaesthesia and the ancient senses*, 2-nd ed. (New-York, Routledge, 2014), 229.
11. Engstrom, A. G. «In Defence of Synaesthesia in Literature.» *Philological*

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© Антонюк-Кириченко С. А. [Антонюк-Кириченко С. А.], antonyuk.solomiya@gmail.com
 Синестетичні особливості латинських дотикових прикметників (на матеріалі творів Вергілія, Горація, Овідія) [Синестетические особенности латинских осязательных прилагательных (на материале произведений Вергилия, Горация, Овидия)] (Українською / На укр. яз)

Quarterly 25 (1946): 1–19.

12. Sdorow, L. M. *Psychology*, 5-th ed. (New-York, McGraw-Hill, 2002), 528.

13. Stanford, W. B. *Greek metaphor: Study in Theory and Practice* (New-York; London, Johnson Reprint Corporation, 1972), 156.

References:

1. Benvenist, E. *Obschchaia linguistica* [=General linguistics] (Moscow, Progress, 19740, 446).
2. Galeev, B. M. «Chto takoe sinesteziya: Mify I real'nost' [=What is synesthesia? Myths and reality].» *Leonardo Electronic Almanac* 7, № 6 (1999), http://synesthesia.prometheus.kai.ru/mif_r.htm
3. Kapanova, A. A. «Synesteticheskoie ispol'zovaniie imen prilahatelnyh w sowremennom franzuzskom iazyke [=Synaesthetic use of adjectives in modern French].» (Diss. cand. philol. nauk, Moscow, 1984), 188.
4. Mel'ko, H. B. «Typolohiia zasobiw widobrazennia synaestetchnyh ujawlen' liudyny w postmodernistskomu hudozniomu dyskursi (na materiali anhliis'koi i ta ukraiinskoi mow) [=Typology of the means of reflection of synaesthetic concepts of a person in postmodernistic artistic discource (on the material of English and Ukrainian)].» Autoref. dis. cand. philol. nauk (Kyiv, 2010).
5. *Metaphora w iazyke i tekste* [=Metaphor in the language and the text], W. H. Hak, J. M. Wol'f, W. N. Teliia i dr. (Moscow, Nauka, 1988), 176.
6. Selivanova, O. O. *Lingwistychna entsyklopediia* [=Linguistic encyclopedia] (Poltava, Dovkill'a-K, 2010), 844.
7. Tymeichuk, N. O. «Prykmetnyky smaku u tworah Plawta, Horatsiia ta Petroniia (leksyko-semantychnyi aspekt) [=Taste adjectives in the texts of Plaut, Horace and Petronius (lexical and semantic aspect)].» (Dis. cand. philol. nauk, Lwiw, 2007), 215.
8. *Ukraiins'ka mowa: entsyklopediia* [=The Ukrainian language: encyclopedia], W. M. Rusaniws'kyi, O. O. Taranenko, M. P. Ziabliuk ta in., 2-he wyd., wypr. i dop. (Kyiv, Ukrain'ska entsyklopedia im. M. P. Bazana, 2004), 824.
9. Ulmann, S. «Semanticheskiie uniwersalii [=Semantic universals].», per. s angl. L. N. Iordanskoi. *Nowoie w linguistike* (Moscow, Progress, 1970): 250–299.
10. Butler, Sh., Purves, A. *Synaesthesia and the ancient senses*, 2-nd ed. (New-York, Routledge, 2014), 229.
11. Engstrom, A. G. «In Defence of Synaesthesia in Literature.» *Philological Quarterly* 25 (1946): 1–19.
12. Sdorow, L. M. *Psychology*, 5-th ed. (New-York, McGraw-Hill, 2002), 528.
13. Stanford, W. B. *Greek metaphor: Study in Theory and Practice* (New-York; London, Johnson Reprint Corporation, 1972), 156.

Actual Problems of Linguistics [Aktual'ni problemy movoznavstva]

© Antonyuk-Kyrychenko S. A. [Antonyuk-Kirichenko S. A.], antonyuk.solomiya@gmail.com

Synaesthetic Peculiarities of Latin Adjectives Denoting Touch Perception (on the Material of the Texts of Vergil, Horace, Ovid) [Sinestetichni osoblivosti latynskih dotikovih prikmetnykiv (na materialy tvoriv Vergiliya, Goraciya, Ovidiya)] (in Ukrainian)